

| AFBEELDING 1. | Stereomicroscopisch beeld van *Manipulator modificaputus*. De langgerekte kop (bijna 2 cm) is duidelijk te zien.

| AFBEELDING 2. | Omslag van het hier besproken boek.

PAUL VAN OLM
PAULVANOLM@GMAIL.COM

Insecten Nieuws

Nieuwe kakkerlak uit het Krijt

Onlangs werd door onderzoekers een nieuw soort kakkerlak gevonden in barnsteen uit Noord Birma (Myanmar). Het exemplaar werd aangetroffen in de museum-collectie van Stuttgart in een stuk 'burmiet' (zoals barnsteen uit Birma genoemd wordt). De ouderdom is Boven-Krijt / Vroeg-Cenomaan (99 Ma). Het gaat om een bijna gaaf mannetje met een uitzonderlijk lange kop. De onderzoekers noemden de soort daarom *Manipulator modificaputis* (Latijn: *modificare* = regelen; *caput* = hoofd). De lange kop (bijna 2 cm) duidt op een leven als jager.

Deze vondst was afkomstig uit de bekende kustnabije afzettingen van versteende vulkanoklastische modder uit het Hukawng-dal (26° 15' N; 96° 33' O) waarin veel barnsteen uit de Mesozoïsche wouden van Birma gevonden wordt.

Bron: Vršanský, P. & G. Bechly, 2015. New predatory cockroaches (Insecta: Blattaria: Manipulatoridae fam.n.) from the Upper Cretaceous Myanmar amber. *Geologica Carpathica*, 66-2: pp. 133-138.

Jurassische insecten

Vorig jaar kwamen er na enige jaren 'stilte' maar liefst twee deeltjes uit in de serie "De geschiedenis van het leven – een overzicht van de historische paleontologie". Het project om alle 'biotica' die ooit hebben geleefd te beschrijven, werd door de Vlaamse/ Antwerpse auteur Joris Geys gestart in 1985. Toen verscheen deel 1 (Precambrium-

Cambrium). In de tijdspanne van 30 jaar sindsdien zijn meer dan 20 deeltjes verschenen. Daarmee is de serie 'pas' aangeland in de Jura-periode. Konden de oudste geologische perioden nog in één deeltje behandeld worden, de hoeveelheid literatuur en de kennis van de te beschrijven soorten neemt sterk toe in jongere geologische tijden.

De Jura-periode gaat zeker 7 deeltjes beslaan. Ondermeer omdat er een aantal heel rijke Jura-vindplaatsen is ontdekt. Naast de beroemde Europese vindplaatsen zoals Solnhofen en Lime Regis, komt er de laatste tijd veel materiaal uit m.n. de Volksrepubliek China en Kazachstan. Dit heeft geleid tot een 'berg' Chinese en Russische literatuur met vele nieuwtjes over de insectenwereld. Geys heeft er in deel 8e "Jura Insecten 1" (Afb. 2) een prachtig resumé over gemaakt.

Een mooi voorbeeld is de beschrijving van de kakkerlakken. Tegenwoordig leven er zo'n 7.000 soorten. Er zijn ca. 2.000 fossiele soorten bekend. Geys: *"In de loop van hun evolutie hebben kakkerlakken talloze niches ingenomen en verschillende levenswijzen tentoongespreid"*. Ook de hierboven reeds genoemde Vršanský heeft veel onderzoek naar kakkerlakken uit de Jura gedaan, inclusief de beschrijving van nieuwe soorten. Sommige lijken op kevers, andere op bidsprinkhanen, en er is zelfs een springende soort gevonden. Deze laatste, *Skok svaba* (Vršanský, 2007) is slechts 1 cm lang en is morfologisch en ecologisch zó verschillend van de overige kakkerlakken, dat er een aparte familie voor gemaakt moest worden: de Skokidae.

Over het boek (deel 8e)

Het mooiste van het boek (en dat geldt voor de hele serie), vind ik de pentekeningen; er blijkt diepe aandacht en liefde voor de natuur uit. Het is knap om alleen zwart-wit, zelf getekende illustraties te gebruiken (Afb. 3). Er staan in dit deel slechts drie voetnoten en dat is jammer want in eerdere deeltjes staan er veel meer; het zijn prachtige samenvattingen van paleontologisch/geologische fenomenen. Misschien lenen de insecten zich daar wat minder voor. De beschrijving van de vindplaats in Kazachstan is zó goed dat ik meteen de neiging krijg om af te reizen. Dat zou ik dan graag in gezelschap van Joris Geys doen, want wij hebben al heel wat 'Georeizen' samen

gemaakt en in het veld is hij een wandelende geologische en paleontologische encyclopedie – erg handig want Internet doet het niet overal in het veld.

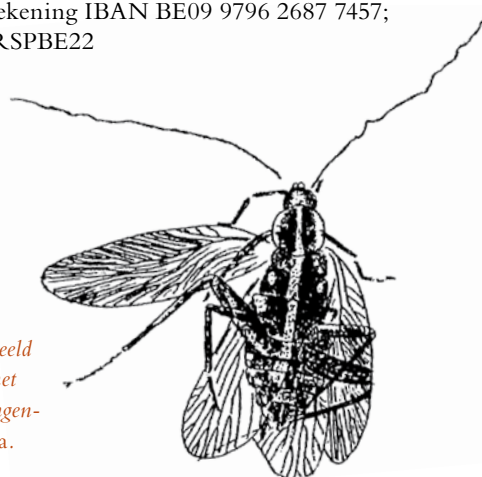
Naar mijn idee zou de lay-out beter kunnen. De bijschriften bij de illustraties vloeien soms samen met de hoofdtekst. Waarom niet een goede vormgever in de arm genomen? Dat zou de leesbaarheid ten goede komen.

Het Vlaamse taalgebruik – een geologische periode eindigt consequent op *"-iaan"* i.p.v. op het Franse *"-ien"* (bv. Oxfordiaan versus Oxfordien) – is niet storend; eigenlijk wel 'charmant' als ik dat Franse leenwoord mag gebruiken.

Is dit boek een aanrader? Misschien niet voor de doorsnee amateur: het is niet bedoeld om vondsten mee te determineren; de beschreven fossielen zijn zeldzaam en moeilijk te prepareren. Maar het geeft een overzicht van wat er aan insecten in het Jura-tijdperk geleefd heeft – niet meer en niet minder. Maar het is natuurlijk een must voor iedereen die de serie compleet wil hebben; zoals ik!

Bestelinformatie:

Titel: De geschiedenis van het leven. Deel 8e, Jura, Insecten 1.
Auteur: J. Geys.
Formaat: 210 pagina's met 197 pentekeningen.
ISBN: 978-90-809140-9-4,
Bestellen: Prijs van deel 8e: € 21,- + € 8,- verzendkosten naar Nederland.
Besteladres: Uitgeverij Vlagast, Hallebaan 132, B-2320 Westmalle, België.
 Of per mail secretariaat@vlagast.be, verzending pas na vooruitbetaling op rekening IBAN BE09 9796 2687 7457; Swift/Bic ARSPBE22

AFBEELDING 3. | Voorbeeld van een pentekening in het boek: de Jurassische springende kakkerlak *Skok svaba*.

HENSKENS FOSSILS®

DIGGING - PREPARATIONS - WHOLESALE - EXHIBITIONS

International Dinosaur Digging Team®

Eikenboomgaard 11-13, 5341 CT, Oss (The Netherlands)
 PH: +31 (0) 412 63 46 69
 E-mail: theo@henskensfossils.nl

Open: Monday - Friday 8:00 am - 5:00 pm (CET)
 Opening hours showroom: Saturday 10:00 am - 3:00 pm (CET)

WWW.HENSKENSFOSSILS.NL

